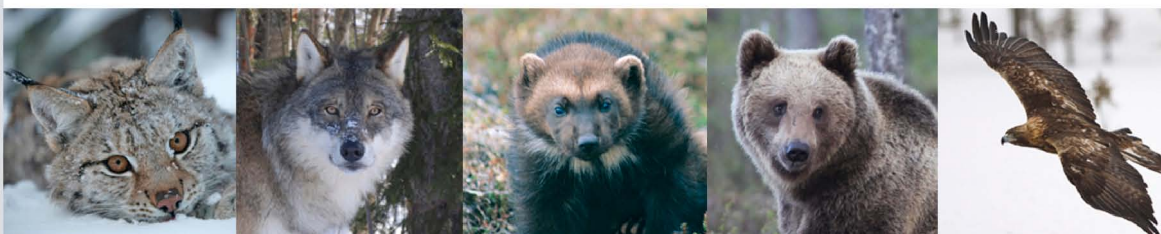

757

NINA Rapport

ROVDATA

Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2011

Henrik Brøseth
Mari Tovmo
Roy Andersen

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2011

Henrik Brøseth
Mari Tovmo
Roy Andersen

Brøseth, H., Tovmo, M. & Andersen, R. 2011. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2011. – NINA Rapport 757. 22 s.

Trondheim, september 2011

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-2348-5

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Morten Kjørstad

ANSVARLIG SIGNATUR

Morten Kjørstad

OPPDRAGSGIVER(E)

Direktoratet for naturforvaltning

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER

Terje Bø

NØKKEWORD

Jerv, *Gulo gulo*, yngleregistrering, overvåking, nasjonalt overvåkningsprogram, bestandsutvikling

KEY WORDS

Wolverine, *Gulo gulo*, monitoring, reproductions, population size

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Sluppen

7485 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

NINA Oslo

Gaustadalléen 21

0349 Oslo

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 22 60 04 24

NINA Tromsø

Framsenteret

9296 Tromsø

Telefon: 77 75 04 00

Telefaks: 77 75 04 01

NINA Lillehammer

Fakkeltgården

2624 Lillehammer

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 61 22 22 15

www.nina.no

Sammendrag

Brøseth, H., Tovmo, M. & Andersen, R. 2011. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2011. – NINA Rapport 757. 22 s.

I år ble det påvist 58 dokumenterte eller antatte ynglinger av jerv i Norge. Dette er en nedgang på 8 ynglinger i forhold til i fjor. Ser vi på det nasjonale bestandsestimatet basert på antall ynglinger i de tre siste år så er det en økning fra 362 voksendyr i 2010 til 385 i 2011.

Alle rovviltregionene med fastsatt nasjonalt bestandsmål for regionen ligger over bestandsmålet i forhold til antall ynglinger av jerv, med unntak av region 3 (Oppland) som ligger under bestandsmålet for regionen som er på fire årlige ynglinger.

Utviklingen av antall ynglinger i de ulike rovviltregionene viser at det er i region 3, 6 og 8 vi ser de største endringene. I disse regionene er det en nedgang på hhv. tre, tre og fem ynglinger. De andre regionene har en økning på en eller to ynglinger i forhold til fjoråret.

Henrik Brøseth, Mari Tovmo & Roy Andersen, Norsk institutt for naturforskning, Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim. henrik.broseth@nina.no

Abstract

Brøseth, H., Tovmo, M. & Andersen, R. 2011. Monitoring of active wolverine dens in Norway in 2011. – NINA Report 757. 22 pp.

A total of 58 wolverine reproductions were found in Norway in 2011. This is a decrease of eight reproductions compared to the previous year. The population estimate, based on the number of reproductions over the last three years, indicates an increase from 362 animals in 2010 to 385 animals in 2011.

All carnivore regions with national population level goals for wolverine reproductions have exceeded these goals, except for region 3 (Oppland). Region 3 is this year below their goal of four reproductions.

The most pronounced changes in the number of reproductions, compared to last year, were found in regions 3, 6 and 8. Region 3 and 6 had a decrease of three reproductions each, while region 8 had a decrease of five reproductions compared to the previous year. Only minor changes in the number of reproductions were found in the other regions.

Henrik Brøseth, Mari Tovmo & Roy Andersen, Norwegian Institute for Nature Research, P.O.Box 5685 Sluppen, NO-7485 Trondheim. henrik.broseth@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	4
Innhold	5
Forord	6
1 Innledning	7
2 Materiale og metoder	9
3 Resultater	12
4 Diskusjon	20
5 Referanser	22

Forord

Vi vil nok en gang benytte sjansen til å takke alle de som har bidratt med en betydelig innsats i overvåkingsarbeidet på jerv. Det gjelder både de som har utført feltregistreringene og de som har stått for planlegging, koordinering og kvalitetssikring av arbeidet.

Trondheim, september 2011

Henrik Brøseth

1 Innledning

Jerven er det største medlemmet av mårfamilien og lever i uberørte fjell, tundra og nordlige skogsområder både i Eurasia og Nord-Amerika. I Norge finnes den først og fremst i fjellområdene langs riksgrensa til Sverige og Finland, fra Sør-Trøndelag og nordover. Ellers finnes også en bestand i Sør-Norge med hovedtyngden rundt Snøhetta og de tilgrensende fjellområdene, men det er gjort observasjoner så langt sør som sør for Hardangervidda. Jervens kraftige kroppsbygning gjør at den i utseende er snarlik en liten bjørn, men bevegelsesmønster og atferd viser tydelig at den tilhører mårdyrene. Kroppen er ekstremt fleksibel og jerven beveger seg lett gjennom trange åpninger i steinurer i bratte dalsider hvor den har sitt favorittoppholdssted. Den er godt tilpasset kalde og barske klimatiske forhold. Den kan drepe byttedyr som er mange ganger større enn den selv. Det finnes til og med tilfeller der jerv har drept så store dyr som elg. Den er i stand til å transportere store kroppsdeler av, eller hele byttedyr, flere kilometer til et matlager eller et hi for senere bruk. Bittet er ekstremt kraftig. Kjeveutforming, tannsett og tilhørende muskulatur gjør det mulig for jerven å spise frossent kjøtt og knuse tykke ben slik at den kan nyttiggjøre seg marginen.

Jerven har store labber som gjør at den flyter godt selv i løs snø og at den lett kan grave tunneler gjennom tykk og hardpakket snø, ned til et matlager eller et kadaver hvor den kan bli værende i flere dager. Føttene er korte og den har fem tær med ganske lange klør på hver pote slik at den lett kan klatre opp islagte stupbratte skrenter og i trær. Jervens hode er grovt og avrundet, med små øyne og små avrundede ører. Hannene veier 12–18 kg og er i snitt 30–40 % større enn hunnene som veier fra 8–12 kg.

Pelsen er tykk, glatt og finnes i fargevarianter fra mørk brun til sort. De fleste individene har en tynn sølvgrå "ansiktsmaske" og pelsen har som regel en tydelig gulgrå stripe som går fra skuldrene og bakover til i overkanten av den 25–35 cm lange buskete halen. Hos noen individer finnes hvite pelsflekker på undersiden av strupen og/eller brystet.

Jerven kommuniserer med korttrekkende lyder og duftmarkeringer. Når den er sammen med artsfrender benyttes mange forskjellige strupelyder fra dyp knurring til bjeffelyder. Kjemisk kommunikasjon via duftmarkeringer skjer ved hjelp av urin, ekskrementer og å gni duftkjertlene mot stubber, steiner og busker. Jerven har velutviklede duftkjertler i endetarm og ved kjønnsorganene.

Om vinteren spiser jerven hovedsakelig reinsdyr som den enten har funnet som åtsel eller drept selv. Den har en fabelaktig luktesans og kan lukte seg fram til et kadaver over lange avstander. Et kadaver eller byttedyr som er så stort at det ikke kan spises med det samme, blir tatt vare på til senere bruk. Jerven stykker det opp og gjemmer restene spredt rundt i terrenget; i snøbreer, steinurer, bekker eller myrhull. En hunn kan gjøre bruk av slike matlager som mat til seg selv og ungene opp til et halvt år senere. Den mer varierte sommerdietten består av fugler, små og mellomstore pattedyr, planter, rein og sau, samt kadavre av andre større byttedyr som kan være drept av gaupe, ulv eller bjørn.

Jerven har forsinket fosterutvikling. Parringen skjer i april–august. Befruktede egg forblir i et lite utviklet "dvale"-stadium (blastocyst) inntil de fester seg til livmoren i løpet av november–mars. Selve fosterutviklingen tar kun 30–50 dager. Ungene kan komme til verden i perioden fra januar til april, men de aller fleste fødes i månedsskiftet februar–mars. Kullstørrelsen varierer fra 1–5 unger, men det vanligste er 2–3. Ungene fødes pelskledd med lukkede øyne og uten tenner. Ved fødselen er pelsfargen hvit, ungene veier 80–90 gram og kroppslengden er omtrent 12 cm. Ungene dier moren fram til de er 9–10 uker gamle og begynner å farte rundt sammen med moren fra slutten av april. Valpene vokser hurtig og er nesten helt utvokst i september ved 6–7 måneders alder. De blir gradvis uavhengige av moren og klarer seg vanligvis selv fra midten av september. Noen unger forblir i territoriet til mor, søsken og den dominante hannen inntil de blir kjønnsmodne. Men vanligvis vandrer de ut av oppvekstområdet før de er 12 måneder gamle. Hunnene blir kjønnsmodne når de er 15 måneder, men bare et fåtall av dem får unger

som 2-åringer. Hannene blir kjønnsmodne ved 14 måneders alder, men oppnår sjelden å pare seg før de er 3–4 år gamle.

Hunnene tar i bruk hiet i februar–mars. Dette hiet blir brukt gjennom det meste av dieperioden, men mot slutten av denne blir valpene som regel flyttet til sekundærhi/dagleier i nærheten. Årsakene til dette er ukjent, men mulige forklaringer kan være snøsmelting, menneskelig forstyrrelse, parasitter i hiet eller for å unngå at andre rovdyr skal finne hiet. Fra slutten av april til begynnelsen av juni, når ungene er 3–4 kg og begynner å bli flinke til å bevege seg, forlates hiområdet. Ungene følger mora rundt i territoriet til matlager hun i forveien har etablert. Ennå mens ungene er for små til å jakte blir de forlatt på disse stedene mens mora er ute og jakter. Her er de ofte godt beskyttet av hulrom under større steinblokker, steinurer, berg, eller snøbreer. Allerede i juni begynner ungene å gå på egne oppdagelsesturer og kan bevege seg flere kilometer på egenhånd.

De samme hiplassene benyttes ofte flere år på rad. I områder hvor jerven har vært utryddet, men har etablert seg på nytt, er det ofte de samme hiplassene som tidligere ble brukt som igjen benyttes. Det finnes også eksempler på at døtre har arvet hiokaliteten etter mora når denne har blitt gammel eller har dødd. Dette tyder på at gode hiplasser kan være en begrensende faktor for jerv.

Der hvor jerven finnes, opptrer den alltid i lave tettheter. De tetteste bestandene som er registrert er én jerv per 40 km², mens det noen steder i lavtetthetsbestander bare finnes én jerv per 800 km². Sammenlignet med rovdyr av tilsvarende størrelse, har jerven svært store leveområder. Leveområdene varierer i størrelse med områdets kvalitet, kjønn, sosial status til de forskjellige individer og årstidene. Tisper med unger har de minste leveområdene. Ungdyr og svært gamle individer som ikke har noe territorium kan streife over områder på flere tusen kvadratkilometer. Bruken av leveområdene varierer også med årstid. Om vinteren forflytter områdebruken seg til mer lavereliggende områder trolig fordi det på denne tid finnes større tilgang på byttedyr og åtsler her.

Vår kunnskap om jervens sosiale organisering og utvandring er sparsom. Jerven er solitær som de fleste andre mårdyr, men selv om den er solitær møter den ofte andre artsfrender. Til en viss grad så overlapper områdebruken hos begge kjønn. Innen kjønnene varierer overlapp i områdebruken betydelig, men sesongmessige mønstre ser ut til å forekomme. De fleste hunner med unger har territorier, som spesielt om sommeren overlapper lite med andre tisper med unger. Hunner som ikke har unger kan overlappe med andre hunner gjennom hele året. Hannene ser ut til å være mest territoriale i parringsperioden som er fra april til august, mens de i større grad overlapper med hverandre gjennom resten av året.

Det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt overvåker i dag bestandsstørrelse og bestandsutvikling hos jerv i Norge ved registrering av årlige ynglinger. Denne rapporten gir en oversikt over resultatene fra dette arbeidet som er utført på landsbasis i 2011, og ser disse opp i mot tidligere års resultater.

2 Materiale og metoder

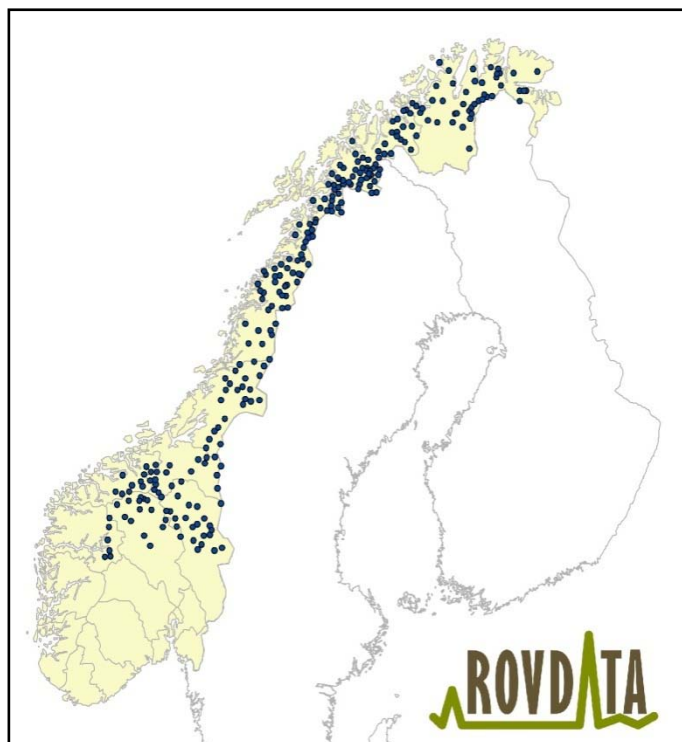
De årlige yngleregistreringene av jerv i Norge utføres i henhold til "Instruks for yngleregistrering av jerv" utarbeidet av det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt (Andersen & Brøseth 2009, Andersen m. fl. 2002, Tovmo & Brøseth 2009).

Metoden er basert på en betydelig feltinnsats i registreringsarbeidet. Statens naturoppsyn (SNO) har det regionale ansvaret for arbeidet som utføres av registreringspersonell lokalt (Fjelltjenesten, fjellstyrer, bygdeallmenninger og lokale rovviltkontakter) og SNO sitt eget personell. Registreringene gjøres på snøføre i perioden 1. mars til ut snøsesongen. I tillegg kommer etterkontroller på barmark (juni–juli) i de tilfeller der ytterligere opplysninger er påkrevd i forbindelse med registreringsarbeidet.

I år ble det utsendt i alt 259 registreringsskjema for kontroll av tidligere kjente ynglelokaliteter hos jerv fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt. Disse ble distribuert til regionale koordinatorene i Statens naturoppsyn (SNO) som vist i **tabell 1**, og danner grunnlaget for yngleregistreringene av jerv i 2011.

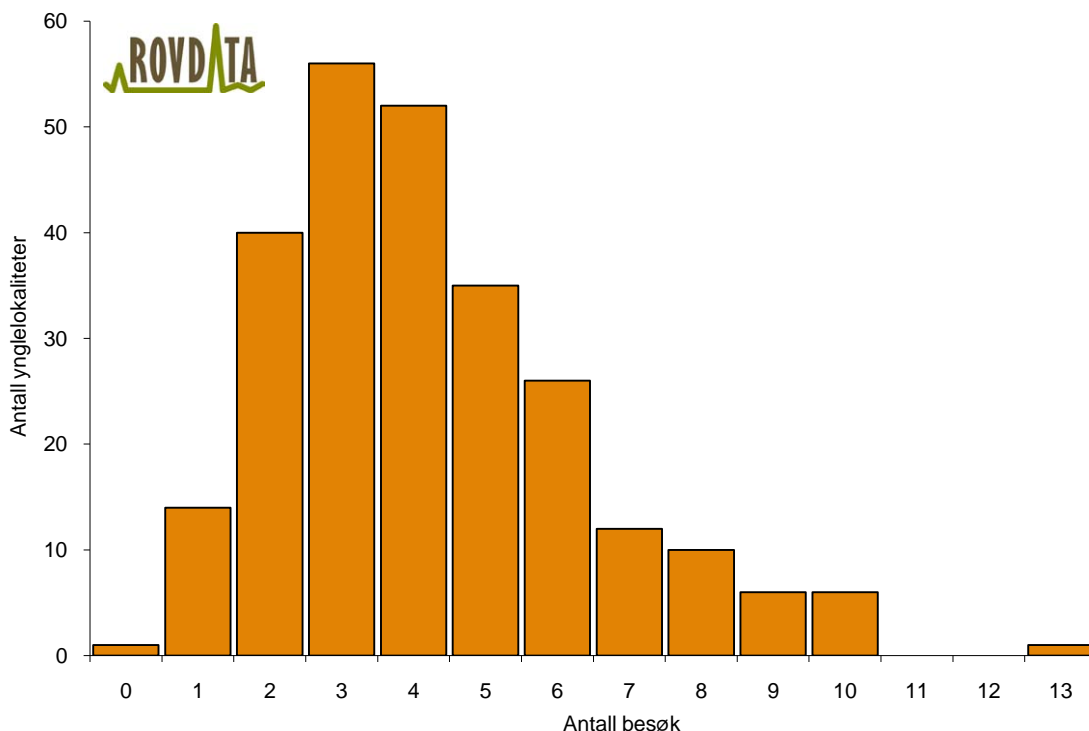
Tabell 1. Oversikt over utsendte registreringsskjema for kontroll av tidligere kjente ynglelokaliteter hos jerv i det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr i 2011.

Fylke	Antall skjema utsendt
Finnmark	45
Troms	56
Nordland	63
Nord-Trøndelag	23
Sør-Trøndelag	17
Møre og Romsdal	11
Oppland	18
Hedmark	21
Sogn og Fjordane	5
Sum	259

Fra regionalt nivå har det praktiske arbeidet med kontroll av kjente ynglelokaliteter blitt utført av Statens naturoppsyn (SNO). Dette har enten vært utført av eget SNO-personell eller delegert til lokalt nivå gjennom tjenestekjøp og engasjementskontrakter til for eksempel Statskog ved Fjelltjenesten, fjellstyrer, bygdeallmenninger, lokale rovviltkontakter og privatpersoner med spesialkompetanse. Registreringspersonell har i 2011 foretatt 1092 besøk innenfor kjente ynglelokaliteter av jerv i Norge, en nedgang på 9,3 % sammenlignet med i fjor (1204 besøk, Brøseth m. fl. 2010). Dette tilsvarer et snitt på 4,2 besøk i hver ynglelokalitet (**figur 1**). Tidligere år har snittet på antall besøk vært: 4,7 i 2010, 4,6 i 2009 og 4,7 i 2008 (Brøseth & Andersen 2008, Brøseth m. fl. 2009, 2010). I tillegg til kontroll av kjente lokaliteter har det blitt lagt ned en betydelig innsats i leting etter "nye" ynglelokaliteter.

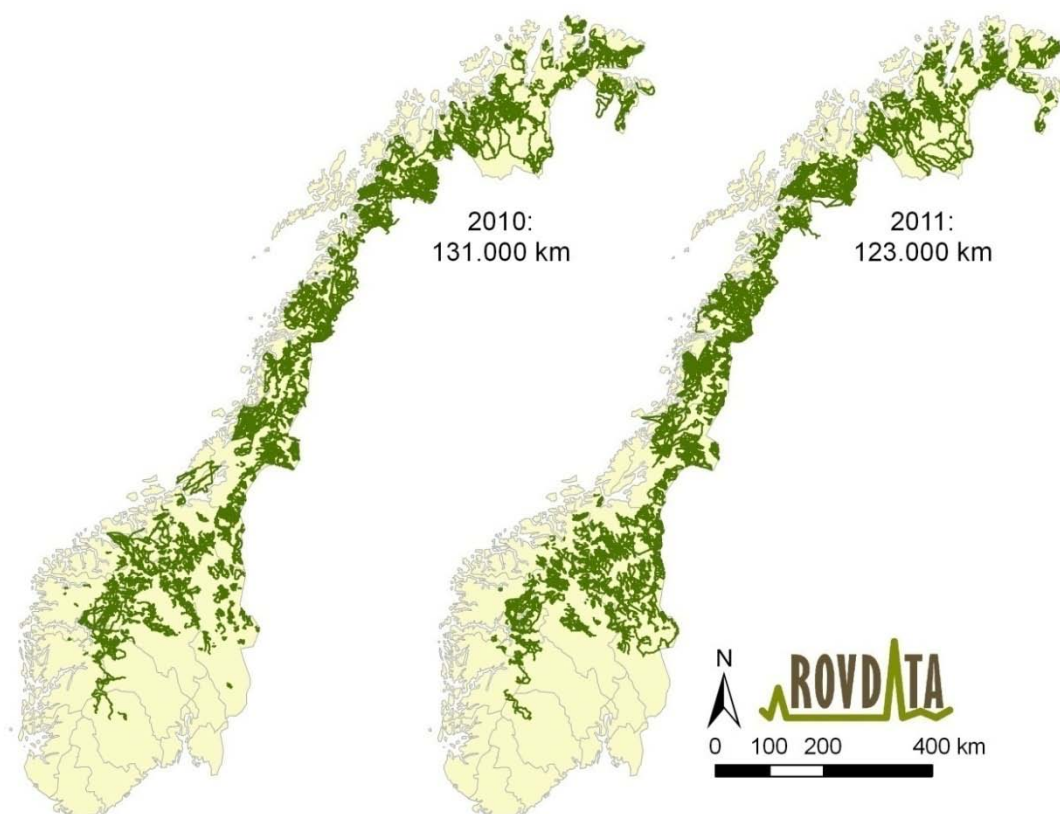
Også i år er det gjennomført en systematisk registrering av den geografiske fordelingen av leteinnsatsen. Dette har skjedd ved at registreringspersonellet har dokumentert egen leteinnsats (snøscooter, helikopter, ski, truger m.m.) ved bruk av GPS-mottaker. Ved bruk av GPS blir sporløypa lagret i GPS-en (track-log), overført til en PC og oversendt til det nasjonale overvåkingsprogrammet. Ved å sammenstille disse på digitale kart er det utarbeidet en detaljert oversikt over hvor registreringene har vært gjennomført (**figur 2**). I alt summerer den registrerte leteinnsatsen seg til i overkant av 123 000 km i år, en nedgang på 6 % i forhold til fjoråret (**tabell 2**).

Figur 1. Fordelingen av antall besøk på kjente ynglelokaliteter av jerv i Norge i 2011.

Tabell 2. Overvåkingsinnsats (km) registrert med GPS i forbindelse med yngleregistrering av jerv i Norge i 2009–2011.

Fylke	2009 Total (km)	2010 Total (km)	2011 Total (km)
Finnmark	22384	27226	23865
Troms	15325	20723	18003
Nordland	26089	31661	32704
Nord-Trøndelag	11410	15581	11532
Sør-Trøndelag	9117	7648	8076
Møre og Romsdal	3121	3741	2549
Oppland	8807	11108	11241
Hedmark	6017	7197	10319
Sogn og Fjordane, Hordaland, Buskerud og Telemark	7781	6009	5030
Sum	110051	130895	123319

Figur 2. Geografisk fordeling av innsatsen ved yngleregistrering av jerv i Norge i 2010 og 2011.

I tillegg er fallvilt og jaktmaterialet på jerv fra sesongen 2011 gjennomgått ved oppsummering av antall ynglinger i Norge i 2011, og yngleregistreringene er også vurdert opp i mot alle registrerte synsobservasjoner av flere jerver i lag siden 1. juni 2010 med tanke på mulige familiegupper ("Rovviltobservasjoner" i Rovbase pr. 15.9.2011). Det var registrert tre observasjoner av tisper med valp(er) som var antatt sikker eller dokumentert i Rovbasen. En av disse observasjonene ble gjort i Sunndal, og medførte oppjustering fra ingen til dokumentert yngling (NMR-011). Den andre observasjonen ble gjort i Sylane, og kunne knyttes til en allerede dokumentert yngling på svensk side. Den siste observasjonen ble gjort i Saltdal, og medførte oppjustering fra ingen til dokumentert yngling (NNO-046). To valper ble påkjørt i Fолldal og en lakterende tisper ble skutt i Ballangen forsommeren 2011. Begge disse hendelsene medførte oppjustering fra ingen til dokumentert yngling (NOP-005 og NNO-043). Eventuelle andre synsobservasjoner av familiegupper i sommer og høst som per dato ikke er innrapportert i Rovbasen og vurdert kan gi en økning i det endelige antallet ynglinger for 2011.

Ved behandlingen av den siste stortingsmeldingen for rovvilt (St.meld. nr 15 (2003–2004) Rovvilt i norsk natur, Innst. S.nr. 174) ble det vedtatt åtte forvaltningsregioner for rovvilt i Norge: Region 1 – som omfatter Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder, Region 2 – som omfatter Aust-Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold, Region 3 – som omfatter Oppland, Region 4 – som omfatter Østfold, Oslo og Akershus, Region 5 – som omfatter Hedmark, Region 6 – som omfatter Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, Region 7 – som omfatter Nordland, og Region 8 – som omfatter Troms og Finnmark (se **figur 6**). Vi har ved rapporteringen av ynglinger hos jerv fordelt ynglingene på de åtte ulike regionene og estimert bestandsstørrelsen på våren basert på antall ynglinger i perioden 2009–2011. Den geografiske plasseringen av ynglehiet har vært bestemmende for hvilken rovviltregion ynglingen har blitt klassifisert til. Basert på antall registrerte ynglinger siste treårsperiode estimerer vi bestanden av jerv i Norge ved bruk av metoden beskrevet av Landa m.fl. (1998), og med oppdaterte parametre på kjønnsfordeling, ynglefrequens og alder ved første reproduksjon fra Persson og Brøseth (2011, s. 15).

3 Resultater

Resultatene fra årets yngleregistreringer viser at det på landsbasis er dokumentert eller antatt yngling av jerv på 58 lokaliteter (**figur 3**). Det er dokumentert eller antatt yngling på 37 lokaliteter i fylkene fra Nord-Trøndelag og nordover, mens det i Sør-Norge er dokumentert eller antatt yngling på 21 lokaliteter (**tabell 3, figur 4, 6**).

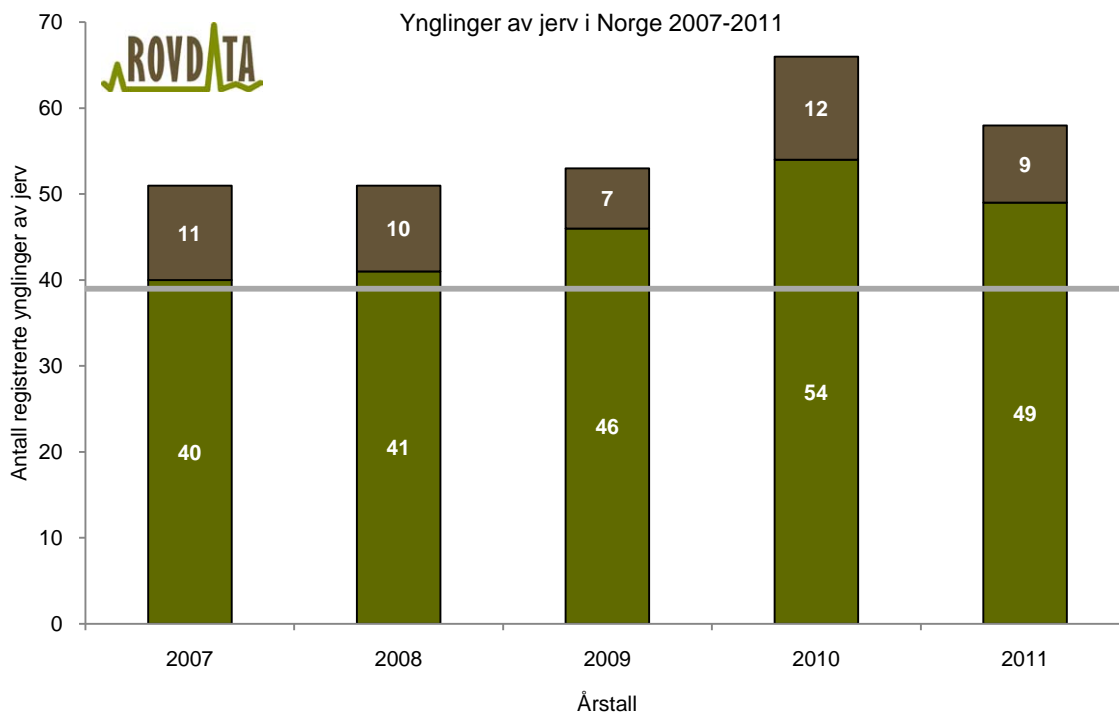
Utviklingen i antall ynglinger i perioden 2007–2011 i de ulike regionene er vist i **figur 5**. Alle rovviltregionene med fastsatt nasjonalt bestandsmål for regionen på antall ynglinger av jerv ligger over bestandsmålet, med unntak av region 3 (Oppland) som ligger under bestandsmålet for regionen på 4 årlige ynglinger (**tabell 4**).

Basert på antall ynglinger i perioden 2009–2011 er bestanden av jerv i Norge estimert til 385 ± 46 (SE) voksne individer tidlig på våren 2011 (**tabell 4**).

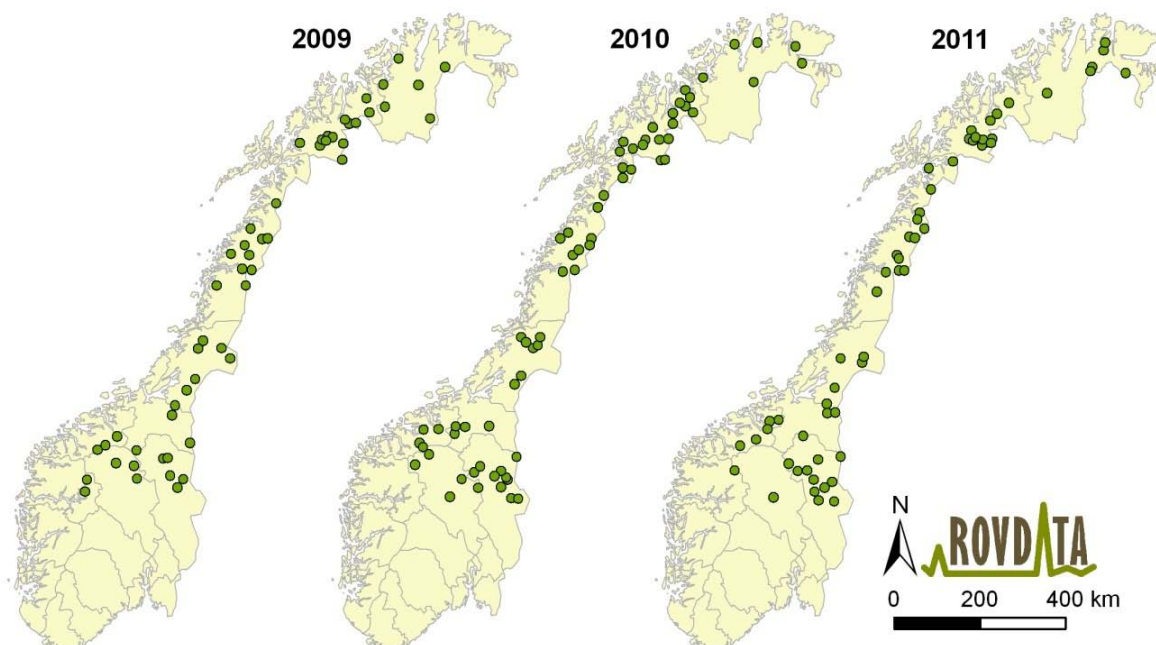
Tabell 3. Oversikt over status i 2011 på ynglelokaliteter hos jerv registrert i det nasjonale overvåkningsprogrammet for store rovdyr.

Fylke	Status på ynglelokalitet					Sum
	Dokumentert yngling	Antatt yngling	Usikker yngling	Ingen yngling	Ikke kontrollert	
Finnmark a), d)	6	0	1	37	1	45
Troms b)	6	6	3	41	0	56
Nordland c)	12	2	1	49	0	64
Nord-Trøndelag	2	3	0	17	0	22
Sør-Trøndelag	1	1	1	14	0	17
Møre og Romsdal c)	2	3	1	5	0	11
Oppland	2	0	0	14	0	16
Hedmark b) e)	7	5	0	11	0	23
Sogn og Fjordane	0	0	0	5	0	5
Sum	38	20	7	193	1	259

- a) - Inkludert en dokumentert ynglelokalitet der tisper og 1 unge er avlivet.
- b) - Inkludert en dokumentert ynglelokalitet der tisper og 2 unger er avlivet.
- c) - Inkludert en dokumentert ynglelokalitet der tisper og 3 unger er avlivet.
- d) - Inkludert to dokumenterte ynglelokaliteter der tisper og 2 unger er avlivet.
- e) - Inkludert to dokumenterte ynglelokaliteter der tisper og 3 unger er avlivet.

Figur 3. Antall ynglinger av jerv i Norge i perioden 2007–2011. Den brune delen av søylene angir påviste ynglinger hvor tisper og/eller valp(ene) er tatt ut. Den horisontale grå linjen angir det nasjonale bestandsmålet på 39 ynglinger.

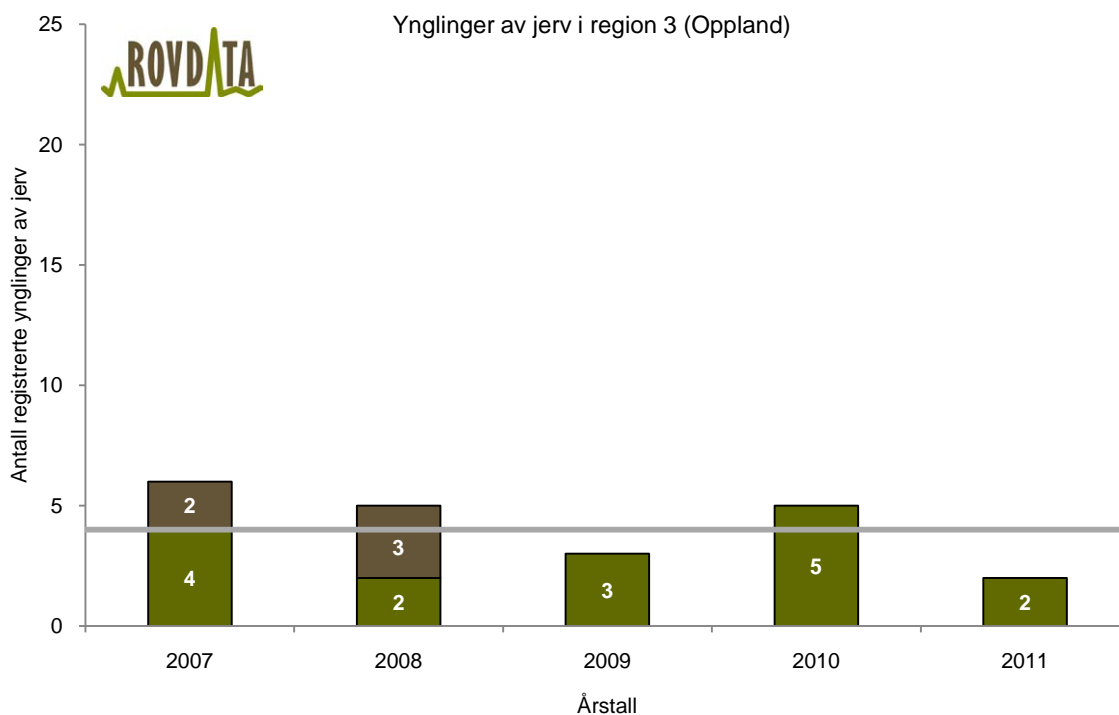
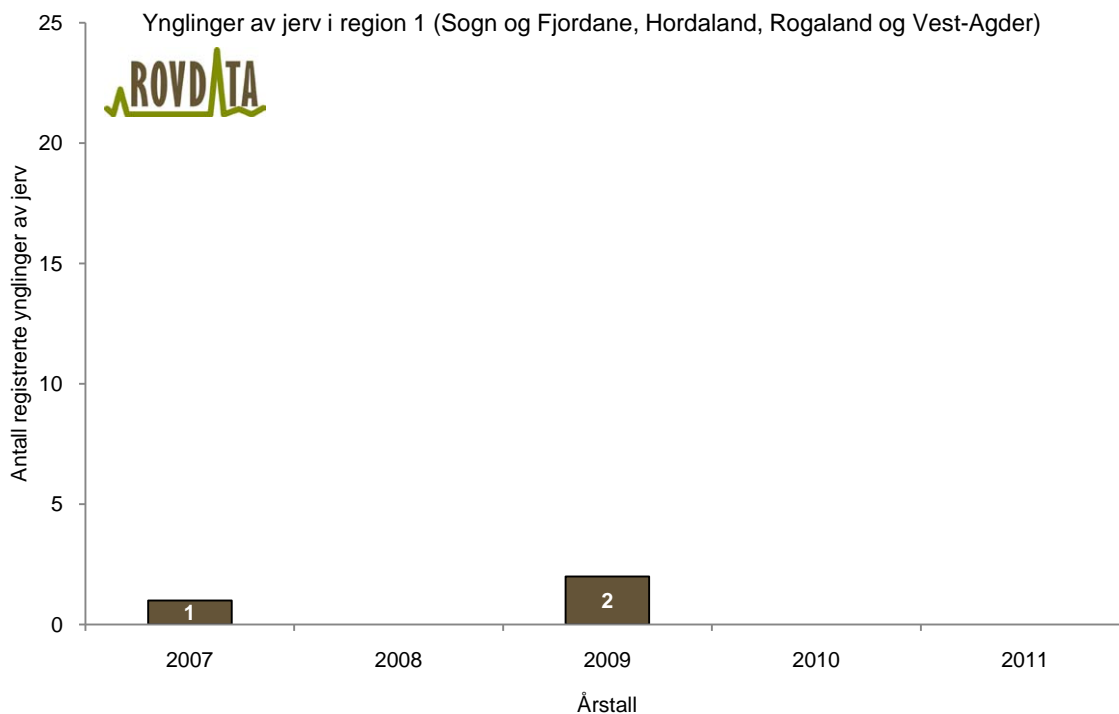

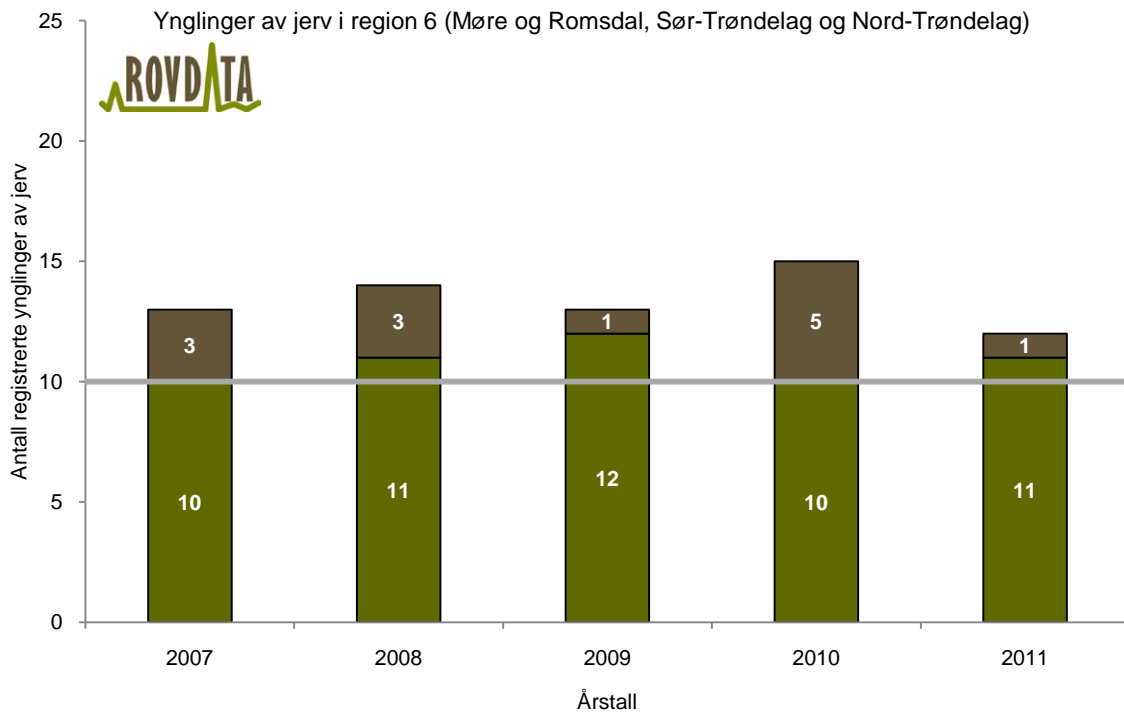
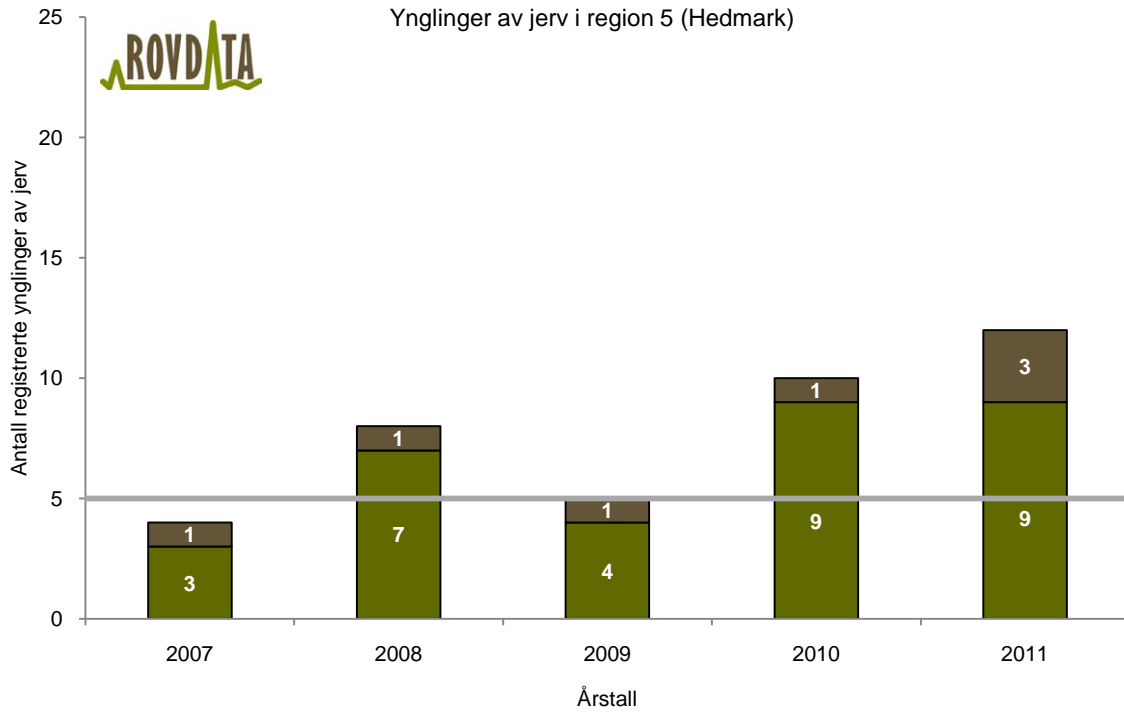
Figur 4. Kart som viser fordelingen av dokumenterte og antatte ynglinger av jerv i Norge i 2009–2011. I alt er det registrert yngling på 37 lokaliteter i Nord-Norge og 21 i Sør-Norge i 2011.

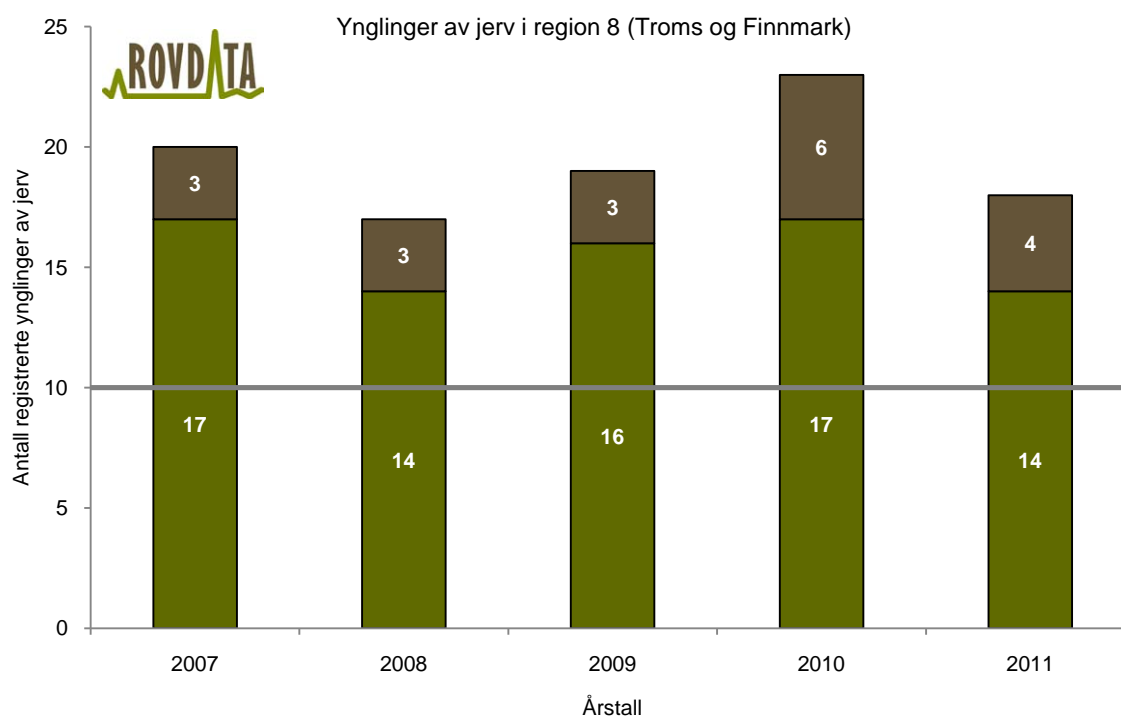
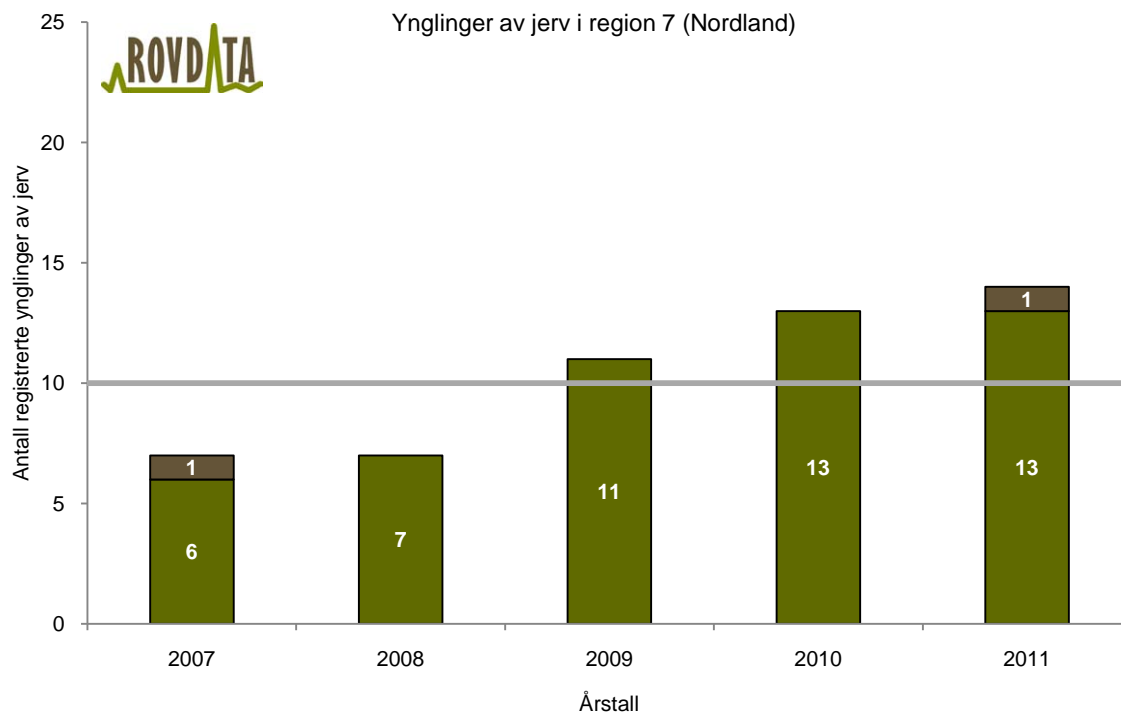
Tabell 4. Antall registrerte ynglinger i perioden 2009–2011 og et bestandsestimat på antall jerv ett år og eldre i Norge. Region 1 – omfatter Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder, Region 2 – omfatter Aust-Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold, Region 3 – omfatter Oppland, Region 4 – omfatter Østfold, Oslo og Akershus, Region 5 – omfatter Hedmark, Region 6 – omfatter Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, Region 7 – omfatter Nordland, og Region 8 – omfatter Troms og Finnmark.

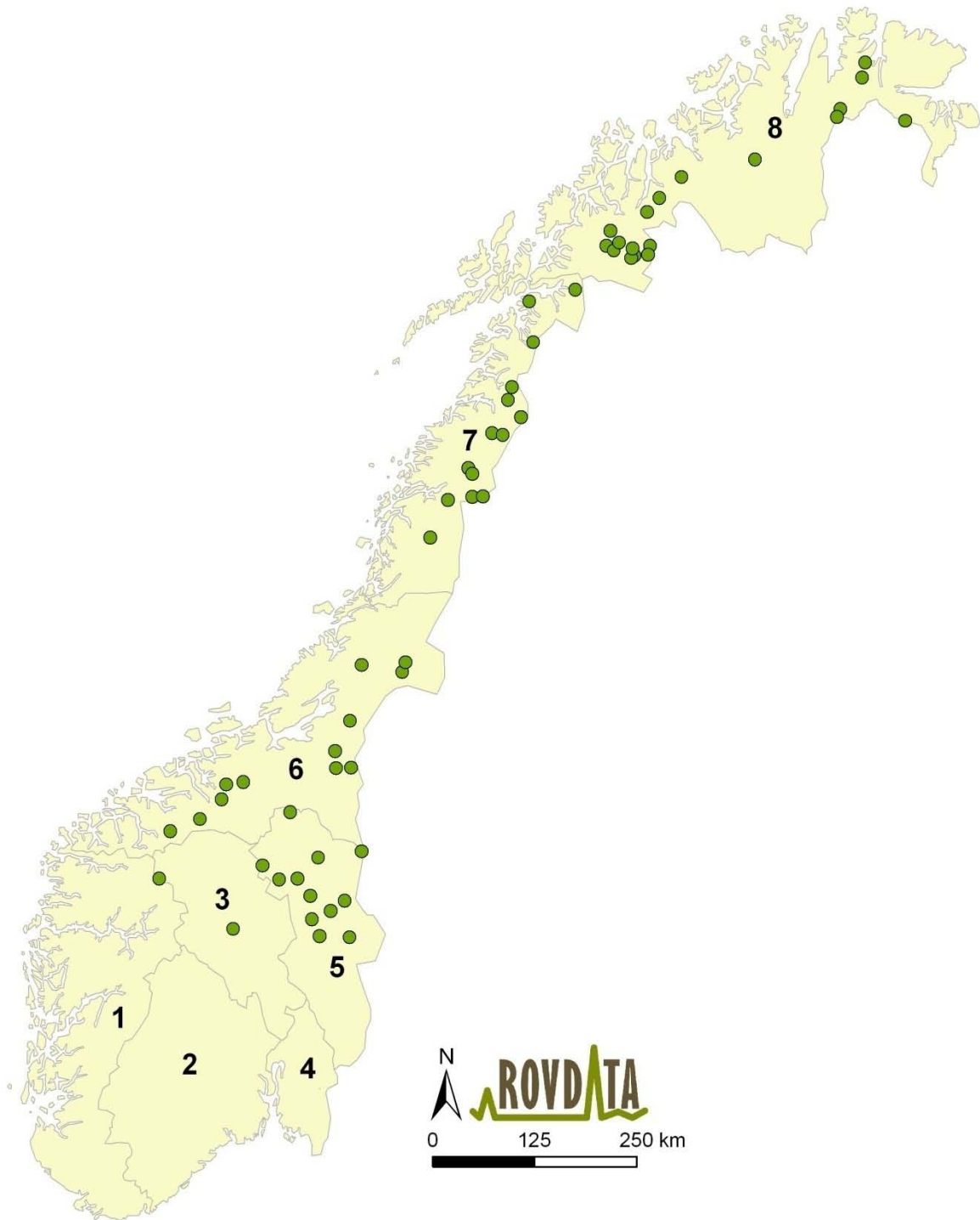
Forvaltnings-region	Nasjonalt bestandsmål	2009	2010	2011	Gjennomsnitt	Antall jerv	SE
1	-	2	0	0	0,7	4,1	3,6
2	-	0	0	0	0	-	-
3	4	3	5	2	3,3	20,6	6,0
4	-	0	0	0	0	-	-
5	5	5	10	12	9	55,6	14,2
6	10	13	15	12	13,3	82,4	17,7
7	10	11	13	14	12,7	78,2	15,5
8	10	19	23	18	20	144,1	25,7
Sum	39	53	66	58	59	385,0	46,2

Figur 5. Antall registrerte ynglinger av jerv i perioden 2007–2011 fordelt på rovviltregioner. Den brune delen av søylene angir påviste ynglinger hvor tisper og/eller valp(ene) er tatt ut. Den horisontale grå linjen angir det regionale bestandsmålet.

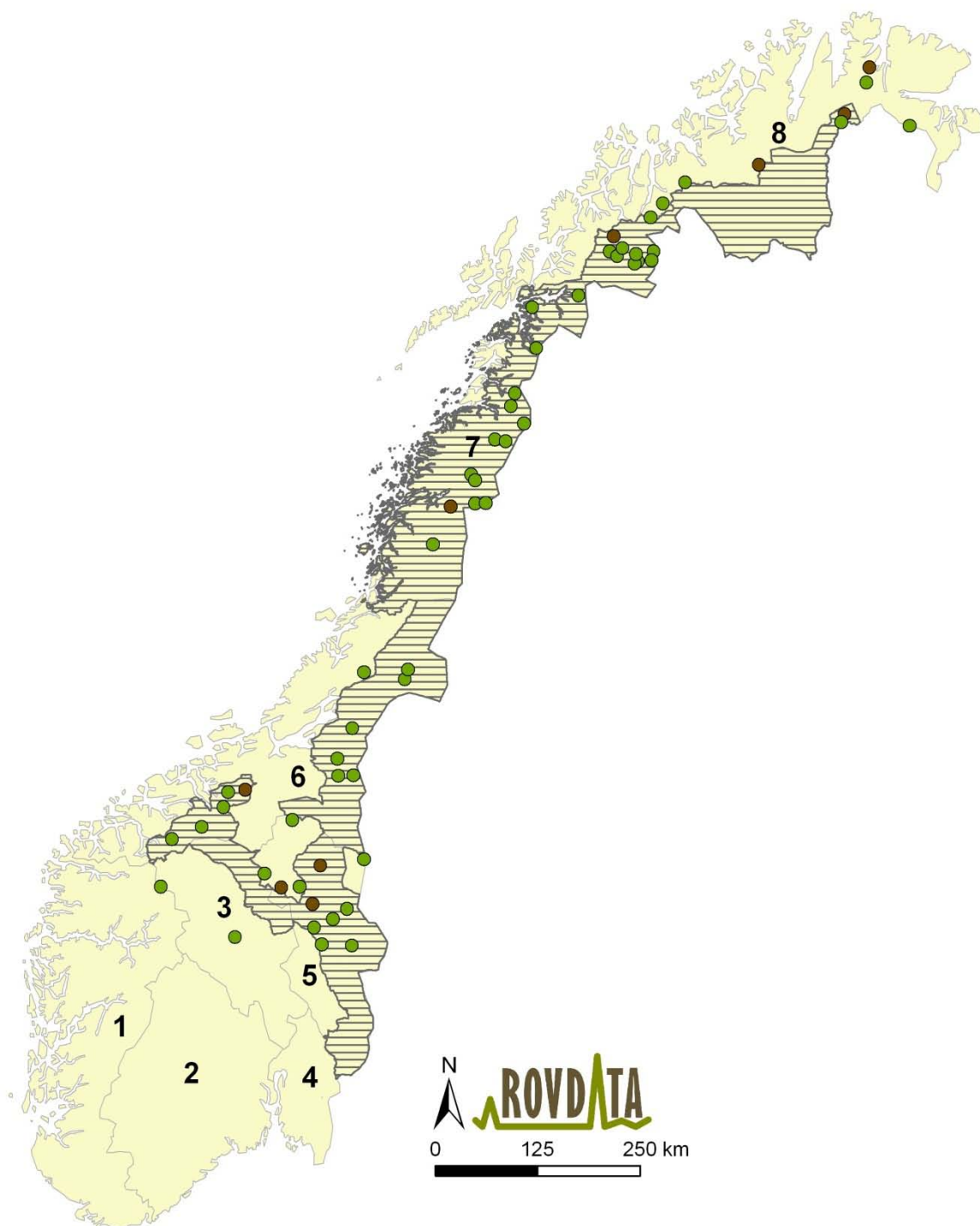

Figur 6. Forvaltningsregionene og geografisk fordeling av ynglingene av jerv i 2011.

Figur 7. Geografisk fordeling av jerveynglingene på landsbasis i 2011 i forhold til yngleområdene for jerv vedtatt av de regionale rovviltnevdene (skraverte områder). Brune sirkler angir påviste ynglinger der tisper og/eller valp(ene) er tatt ut.

4 Diskusjon

I år ble det påvist 58 ynglinger av jerv i Norge. Dette er en nedgang på 8 ynglinger i forhold til 2010, dvs. 12 % (Brøseth m. fl. 2010). Det er rovviltregion 3, 6 og 8 som har de største endringene i antall ynglinger sammenlignet med fjoråret. I disse regionene er det en nedgang på hhv. tre, tre og fem ynglinger. De andre regionene har en økning på en eller to ynglinger i forhold til fjoråret. Det er flere mulige forklaringer på hvorfor antallet ynglinger viser en nedgang fra i fjor til i år. 1) Hos jerv er det en varierende andel av de voksne tispene som får valper det enkelte år. Fra 2009, da det var påvist 53 ynglinger i landet, så var det en kraftig økning til 66 ynglinger i 2010, hvorpå det er 58 nå i år. Det kan være at 2010 var et år hvor en relativt større andel av tispene fikk valper, sammenlignet med i år. 2) En annen forklaring kan være at uttaket av bestanden (hiuttak, ekstraordinære uttak, skadefelling og lisensjakt) i foregående år har medført en reel nedgang i bestanden som nå gir seg utslag i færre ynglinger. 3) Vinterens overvåkingssesong bød på utfordrende registreringsforhold værmessig en del plasser rundt om i landet. Dette har medført at man har fått gjennomført færre kontroller enn vanlig på lokalitetene og at man således i større grad enn vanlig har måtte støtte seg på helikopterbruk og barmarkskontroller for å avgjøre om det har vært ynglinger. Dette kan ha medført at noen ynglinger ikke har blitt registrert, men vår vurdering er at omfanget av dette ikke er vesentlig forskjellig sammenlignet med tidligere år. Vi ser blant annet ikke noe vesentlig større antall av innmeldte synsobservasjoner av tise med valp(er) utenfor kjente lokaliteter med yngling enn tidligere år. Både i 2002, 2006 og 2007 har vi sett en nedgang i antall ynglinger sammenlignet med året før, som er tilsvarende eller større enn den nedgangen vi ser fra i fjor til i år.

I region 3 har man i år en nedgang fra 5 til 2 ynglinger, noe som gjør at treårssnittet for antall ynglinger i regionen i år havner under bestandsmålet på fire årlige ynglinger. Alle de andre regionene med bestandsmål for jerv ligger nå godt over målsetningen for regionen.

Ser vi på det nasjonale bestandsestimatet basert på antall ynglinger de tre siste årene så er det en marginal økning på 23 individer; fra 362 dyr i 2010 til 385 i 2011, noe som tyder på at bestanden er tilnærmet stabil. Den lille endringen i antall dyr skyldes at det utgår et år med 51 ynglinger (2008) og kommer til et år med 58 ynglinger (2011) i datagrunnlaget for bestandsestimatet.

Registreringsforholdene på landsbasis under overvåkingsarbeidet var også i år variable. Dette kan vanskelig unngås når alle kjente ynglelokaliteter i vårt langstrakte land må besøkes 4–5 ganger i løpet av registreringsperioden på 3–3½ måneder. Registreringssesongen på snøføre var i noen områder preget av ustabile snøforhold som har gjort sporingsforholdene til tider vanskelige, mens andre områder melder om jevnt over gode sporingsforhold. Det totale antallet besøk på kjente ynglelokaliteter er redusert med 9,3 % sammenlignet med 2010, og gjennomsnittlig antall besøk per lokalitet har også sunket noe (fra 4,7 i 2010 til 4,2 i 2011). Sammenlignet med fjoråret ser vi på landsbasis en nedgang på 6 % i leteinnsatsen i form av antall registrerte kilometer knyttet til yngleregistreringene av jerv. Størst nedgang er det i Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag hvor det er henholdsvis 32 og 26 % nedgang i forhold til 2010. I Hedmark er det registrert en økning på 43 % i forhold til 2010. Den registrerte leteinnsatsen på landsbasis må sees på som et minimum, spesielt i forhold til at tekniske problemer med GPS-utstyret kan ha medført tap av noe data.

Nedgangen i antall besøk og kjørte kilometer kan tyde på at det i år har vært færre dager med gode sporingsforhold i forhold til tidligere år. God gjennomføring av etterkontroller har ført til at man likevel har god kontroll på registreringsarbeidet, og det har ikke kommet inn flere observasjoner av tise med valp(er) i områder uten registrerte ynglinger etter registreringsesongen enn tidligere år.

Statens naturoppsyn (SNO) hadde også i år det overordnede ansvaret for registreringsarbeidet i hele landet. Når det gjelder innrapportering, utfylling av skjema og registrering i Rovbasen ser vi også i år en forbedring sammenlignet med tidligere år på dette området. Fotodokumentasjon

og utfyllende informasjon i forbindelse med registreringsarbeidet er nødvendig og påkrevd. Dette er nå i all hovedsak vedlagt innsendte yngleregistreringsskjema. For øvrig er, etter vår oppfatning, samhandlingen mellom Rovdata, de regionale og sentralt rovviltansvarlige i SNO og det lokale registreringsmannskapet i felt meget bra.

5 Referanser

- Andersen, R. & Brøseth, H. 2009. Instruks for yngleregistrering av jerv - Del B. NINA-notat. 12 s. <http://nidaros.nina.no/Overvaking/Instrukser/Bjerv.pdf>
- Andersen, R., Landa, A., Brøseth, H. & Linnell, J. D. C. 2002. Instruks for yngleregistrering av jerv - Del A. NINA-notat. 22 s. <http://nidaros.nina.no/Overvaking/Instrukser/Ajerv.pdf>
- Brøseth, H. & Andersen, R. 2007. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2007. NINA Rapport 295. 20 s
- Brøseth, H. & Andersen, R. 2008. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2008. NINA Rapport 398. 20 s
- Brøseth, H., Tovmo, M. & Andersen, R. 2009. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2009. NINA Rapport 508. 20 s
- Brøseth, H., Tovmo, M. & Andersen, R. 2010. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2010. NINA Rapport 614. 22 s
- Landa, A., Tufto, J., Franzén, R., Bø, T., Lindén, M. & Swenson, J. E. 1998. Active wolverine *Gulo gulo* dens as a minimum population estimator in Scandinavia. - *Wildlife Biology* 4. 159-168.
- Persson, J. & Brøseth, H. 2011. Järv i Skandinavien - status och utbredning 1996-2010. NINA Rapport 732. 39 s
- Tovmo, M. & Brøseth, H. 2009. Instruks for yngleregistrering av jerv - Del C. NINA-notat. 10 s. <http://nidaros.nina.no/Overvaking/Instrukser/Cjerv.pdf>

Rovdata leverer overvåkingsdata og bestandstall for gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn i Norge til forvaltning, media og publikum.

Rovdata er en enhet i Norsk institutt for naturforskning

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-2348-5

Grafisk utforming: K. Sivertsen/NINA
Foto på omslag: Lars Krentzig, John Linnell,
Roy Andersen, Per Jordhøy, Espen Lie Dahl.

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Sluppen, NO-7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Tungasletta 2, NO-7047 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger